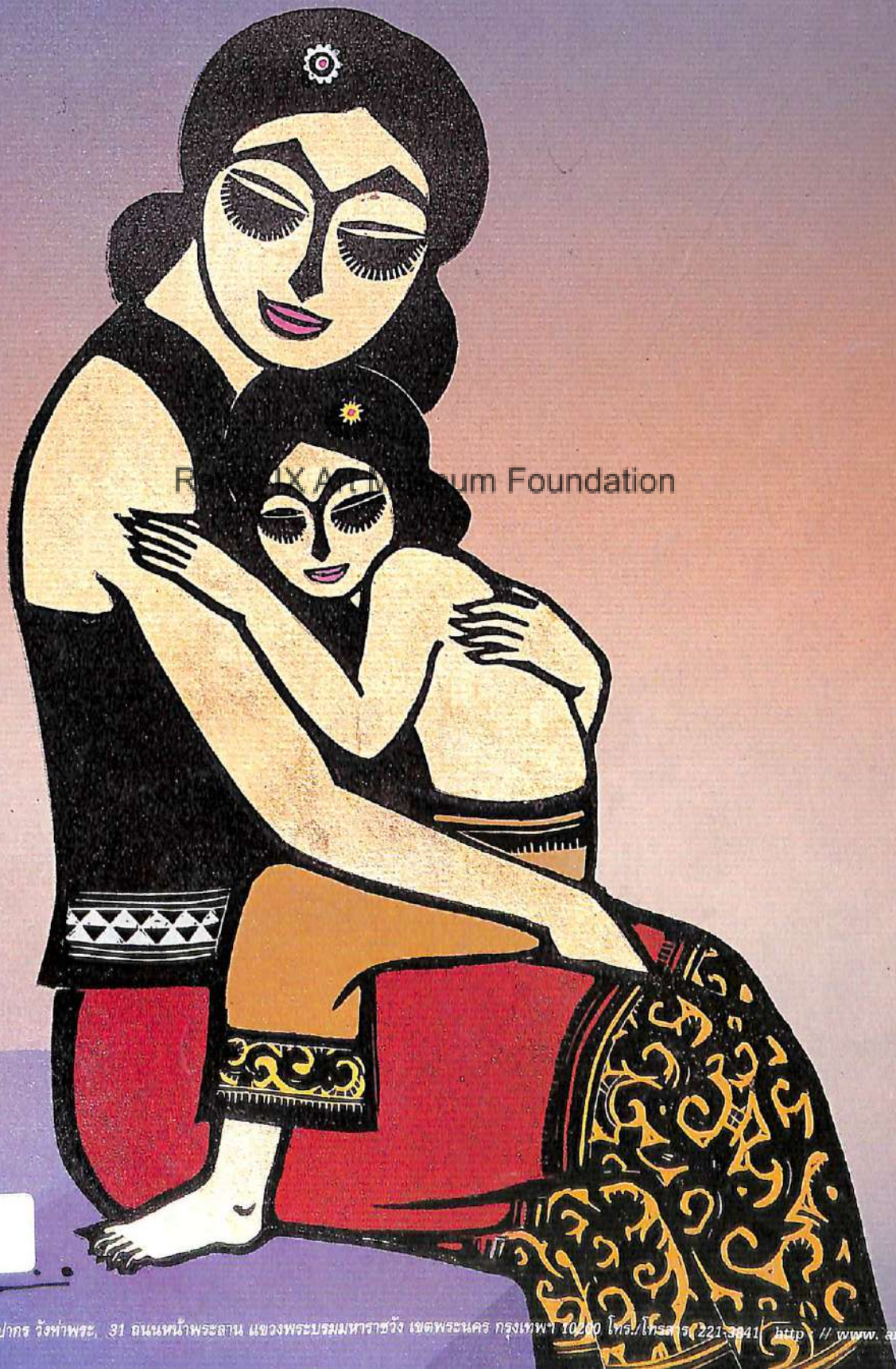

“ชีวิตและผลงาน”

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง ประจำปี 2541

P-ETC-0-0192

“เมื่อจะกล่าวถึงงานศิลปะของข้าพเจ้าตั้งแต่เริ่ม ก็ขอชี้ให้เห็นสภาพความเป็นตัวของตัวของข้าพเจ้าแต่เบื้องต้นก่อนข้าพเจ้าเกิดในชนบทที่ทางไกลความเจริญ เมื่อเกือบ 60 ปีที่ผ่านมาในครอบครัวชาวนาที่มีพ่อเป็นครู สภาพความเป็นอยู่ในชนบทนั้นยังไม่มีถนนหนทางที่น่าลึกลับ ๆ ที่เป็นความเจริญทางวัตถุเข้าไป ข้าพเจ้าเป็นชาวชนบทแท้โดยกำเนิด เป็นชนเผ่าลาว พวน ผู้คนในหมู่บ้านเคร่งศาสนาและชนประพฤติ พิธีกรรมหลายอย่างเกี่ยวกับความเชื่อของชนในหมู่บ้านนั้นถือของคนในหมู่บ้านนั้นผิดแปลกไปจากความเชื่อของสังคมเมืองส่วนใหญ่ หมู่บ้านซึ่งมีอยู่ประมาณ 70 หลังคาเรือนมีวัดถึง 2 วัด ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างบ้านกับวัดนั้นแน่นแฟ้นมาก บ้านของข้าพเจ้าอยู่ติดกับวัด ตัวข้าพเจ้าเองอยู่กับวัดกับพระมาตั้งแต่เด็ก เชื่อในเรื่องของบาปบุญคุณโทษ ภาพหมู่บ้านชนบทที่ไม่มีไฟ แสง สี ทำให้บรรยากาศรอบตัวมีแต่ความเงียบ

งานศิลปะของข้าพเจ้ามีความเป็นบ้านนอก ชนบททั้งรูปแบบและความรู้สึก จุดเริ่มต้นของการสร้างงานข้าพเจ้าจะต้องเกิดความรู้สึกที่คิดอยากจะทำ เข้าใจที่มา กลับตาคึกภาพออกและมีจุดหมายที่กำหนดล่วงหน้าว่าจะทำอะไร และผลที่ออกมาจุดหมายคืออะไร อยู่ระดับไหนเสียก่อน ด้วยเหตุที่เคยอยู่เคยเข้าใจซาบซึ้งในเรื่องของธรรมชาติ บรรยากาศ และวิญญาณของชนบท จึงชอบที่จะใช้ธรรมชาติ บรรยากาศ และรูปทิวทัศน์ต่าง ๆ เป็นตัวนำเรื่องความเงียบสงบ วังเวงของวัดในชนบท ธรรมชาติ ไร่ นา สวน ป่า แม้กระทั่งกองดิน จอมปลวก ที่ได้พบมาเป็นสิ่งบันดาลใจให้เกิดความคิด จอมปลวกไม่ใช่กองดินธรรมดา ตามความเชื่อมาแต่เดิกว่าเป็นที่อยู่อาศัยของวิญญาณหรือผี จากจุดนั้นก่อให้เกิดความคิดแทนลงไปด้วยรูปทรงของสัตว์ เช่น นกเค้าแมวซึ่งเป็นนกกลางคืน สร้างบรรยากาศให้เกิดความเงียบ ความสงบ อาจเป็นกลางคืน เย็นเกือบมืด ซึ่งจะมีเสียงของแมลงหรือสัตว์ต่าง ๆ เบา ๆ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในความคิด ความจำ นำมาตัด มาแต่งเพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้ สัมผัส ความรู้สึกของข้าพเจ้าว่ามีต่อสถานที่สร้างขึ้นนี้อย่างไร

การสร้างงานของข้าพเจ้ายังต้องใช้รูปแบบของคน สัตว์ สิ่งของเป็นตัวนำเรื่องก่อน เพราะง่ายต่อการสื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจในงานศิลปะนั้น ไม่จำเป็นต้องใช้รูปแบบแสดงก็ได้ อาจใช้เรื่องสี เส้น จังหวะ การวาง การแบ่งพื้นที่ การเน้นรูปทรง ให้สิ่งตัวเกิดความงาม มีผลออกมาตามเจตนาของผู้สร้างได้”

รอยพระพุทธรูป

เทคนิคผสม, 60 x 80 ซม., พ.ศ. 2540

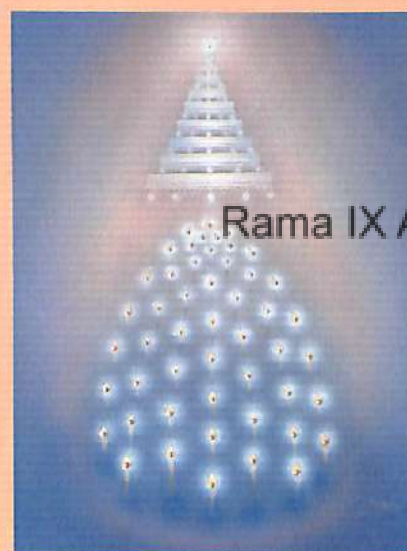

พุทธรักษา

สีน้ำมัน, 60 x 80 ซม., พ.ศ. 2528

ผู้หญิงกับแมว

แม่พิมพ์แกะไม้, 60 x 40 ซม., พ.ศ. 2510

เทียน 50 ดวง

จิตรกรรมผสมทองคำเปลว, 80 x 60 ซม., พ.ศ. 2538

อยุธยา

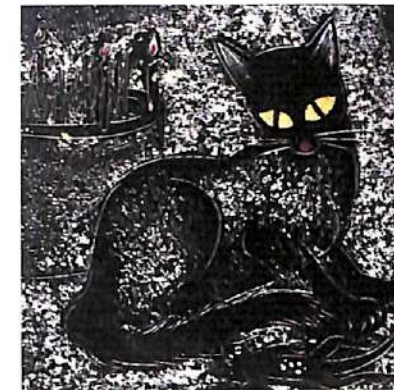
สีน้ำมัน, 40 x 50 ซม., พ.ศ. 2500

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง จิตรกรรม การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 7

เสียง

สีน้ำมัน, 80 x 60 ซม., พ.ศ. 2500

แมว

แม่พิมพ์แกะไม้, 40 x 40 ซม., พ.ศ. 2501

(ผลงานระหว่างสอนที่คณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร)

วัดญานิยม

สีน้ำมัน, 240 x 120 ซม., พ.ศ. 2501

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง มณฑลศิลป์ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 9

กล้วย

สีน้ำมัน, 50 x 50 ซม., พ.ศ. 2500

รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน มณฑลศิลป์ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 8

เรือที่ทะเลสาบ

สีน้ำมัน, พ.ศ. 2502

ตุ๊กแก

แม่พิมพ์แกะไม้ (ต้นแบบแม่พิมพ์)

83.5 x 45.5 ซม., พ.ศ. 2506

รางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง ภาพพิมพ์ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 14

พัฒนาการของการสร้างสรรค์งาน ศาสตราจารย์ประยัต พงษ์ดำ เริ่มจากงาน จิตรกรรมสีน้ำมัน ทั้งการเขียนภาพทิวทัศน์ ภาพหุ่นนิ่ง ภาพเรื่องราวสังคมและความเชื่อ หลายชิ้นได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ ในขณะที่สร้างสรรค์งานศิลปกรรม ศาสตราจารย์ประยัต

พงษ์ดำมีโอกาเรียนการทำภาพพิมพ์ด้วย แม่พิมพ์แกะไม้กับศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี โดยใช้ไม้อัด แกะและพิมพ์เป็นภาพขาวดำ จนกระทั่งเมื่อได้เดินทางไปเรียนต่อที่อิตาลีก็มี โอกาสพัฒนางานภาพพิมพ์หลายชิ้นเป็นครั้งแรก ภายหลังกลับมาเมืองไทยจึงได้พัฒนาเทคนิควิธี

การภาพพิมพ์สีจนเป็นที่ยอมรับอย่างสูง ผลงาน ในยุคหลังของศาสตราจารย์ประยัต พงษ์ดำ ได้รวมเอาประสบการณ์ในการทำงานจิตรกรรม และภาพพิมพ์มาผสมผสานเป็นงานเทคนิคผสม เกิดผลงานแนวใหม่ที่น่าสนใจ และควรค่าแก่การ ยกย่องอีกครั้งหนึ่ง

แมว
แม่พิมพ์แกะไม้, 77 x 57 ซม., พ.ศ. 2517

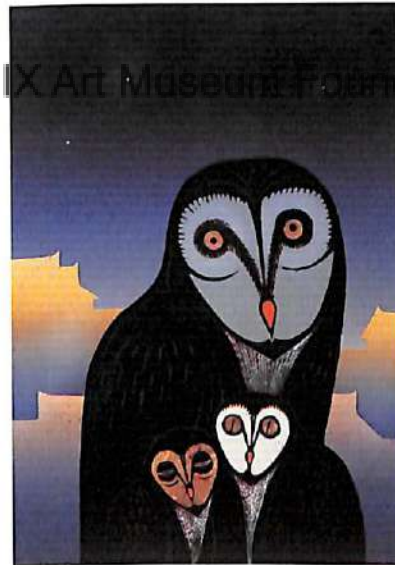
ยามเช้า
แม่พิมพ์แกะไม้, 60 x 40 ซม., พ.ศ. 2524
รางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง ภาพพิมพ์
การแสดงผลงานแห่งชาติ ครั้งที่ 25

ธงกระถิน
แม่พิมพ์แกะไม้, 80 x 40 ซม., พ.ศ. 2521
รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง ภาพพิมพ์
การแสดงผลงานแห่งชาติ ครั้งที่ 25 พ.ศ. 2522

ค้างคาวแม่ลูก
แม่พิมพ์แกะไม้, 70 x 50 ซม., พ.ศ. 2532

กลางคืน
แม่พิมพ์แกะไม้, 60 x 40 ซม., พ.ศ. 2534

พี่กับน้อง
แม่พิมพ์แกะไม้, 60 x 40 ซม., พ.ศ. 2536

ผลงานของศาสตราจารย์ประยัต พงษ์ดำ ถูกสร้างขึ้นมาจากประสบการณ์ชีวิตที่ได้สัมผัสกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชนบท โดยผ่านอารมณ์ความรู้สึกของตัวศาสตราจารย์ประยัต พงษ์ดำเอง ดังเช่น ภาพชีวิตสัตว์ นก ม้า แมว ค้างคาว ไก่ ดูกแก ลูกน้ำ ที่เต็มไปด้วย

ด้วยความรู้สึกแบบชนบทแฝงเร้นความลึกซึ้ง ภาพความผูกพันระหว่างแม่กับลูก พี่สาวกับน้องสาว หรือการเล่นของเด็กหญิงเด็กชายให้ความรู้สึกของความรัก ความอบอุ่น ความผูกพันของมนุษย์ ผลงานในยุคหลังที่ได้ใช้วิธีการเทคนิคผสม ศาสตราจารย์ประยัต พงษ์ดำสนใจ

แนวคิดเกี่ยวกับศาสนา ธรรมะ และสัญลักษณ์ เป็นการสะท้อน ความดี ความงามและความสงบ

* ภาพและข้อมูลได้รับความเอื้อเฟื้อจากศาสตราจารย์ประยัต พงษ์ดำ และคุณวิจิตร แก้วชาติเกรียงไกร

ศาสตราจารย์ ประหยัด พงษ์ดำ

เกิด 28 ตุลาคม พ.ศ. 2477 บ้านบางน้ำเชี่ยว
อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี

การศึกษา

- พ.ศ. 2492 - สำเร็จมัธยมปีที่ 6 โรงเรียนสิงห์บุรี
- พ.ศ. 2494 - โรงเรียนเพาะช่าง
- พ.ศ. 2500 - ปริญญาตรีศิลปบัณฑิต (สาขาจิตรกรรม)
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- พ.ศ. 2504 - Diploma of Fine Arts จาก
L'Accademia di Belle Arti di Roma
กรุงโรม ประเทศอิตาลี

ประวัติการรับราชการ

- พ.ศ. 2502 - อาจารย์ตรี คณะจิตรกรรมและประติมากรรม
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- พ.ศ. 2504 - อาจารย์โท คณะจิตรกรรมและประติมากรรม
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- พ.ศ. 2511 - อาจารย์เอก คณะจิตรกรรมและประติมากรรม
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- พ.ศ. 2515 - ผู้ช่วยศาสตราจารย์
คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- พ.ศ. 2523 - คณบดีคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- พ.ศ. 2524 - รองศาสตราจารย์ คณะจิตรกรรมประติมากรรม
และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- พ.ศ. 2528 - ผู้อำนวยการโครงการจัดตั้งหอศิลป์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- พ.ศ. 2536 - ศาสตราจารย์ คณะจิตรกรรมประติมากรรม
และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

งานด้านวิชาการ

งานการสอน

เป็นอาจารย์สอนในคณะจิตรกรรมประติมากรรม
และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยเคยสอนวิชาจิตรกรรม
องค์ประกอบศิลป์ วาดเส้น ทฤษฎีศิลปะ เช่น ทศนิยมวิทยาและกาย
วิภาควิทยา ปัจจุบันสอนวิชาภาพพิมพ์

ตำรา : ประหยัด พงษ์ดำ **กรรมวิธีสร้างแม่พิมพ์ผิวนูนภาพ
พิมพ์แกะไม้** กรุงเทพฯ, บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง
แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2536 168 หน้า

- ประธาน อ. ก. ค. พิจารณาลงงานทางวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ
- อนุกรรมการบัญญัติศัพท์ศิลปะ
ราชบัณฑิตยสถาน
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการ
ข้าราชการพลเรือน
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของกรุงเทพมหานคร
- คิษย์เก่าดีเด่นของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
วิทยาเขตเพาะช่าง
- คิษย์เก่าดีเด่นของสมาคมศิษย์เก่า
มหาวิทยาลัยศิลปากร

การแสดงงานศิลปะที่สำคัญ รางวัลเกียรติยศ

- พ.ศ. 2499 - รางวัลที่ 3 ประเภทศิลปตกแต่ง
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 7

- พ.ศ. 2500 - รางวัลที่ 2 ประเภทจิตรกรรม
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 8
- พ.ศ. 2501 - รางวัลที่ 2 ประเภทเอกรงค์
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 9
- รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรม
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 9
- รางวัลที่ 3 ประเภททัศนศิลป์
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 9
- พ.ศ. 2502 - รางวัลภาพจิตรกรรมจากแคว้นราชธานี
ประเทศอิตาลี
- รางวัลที่ 2 ประเภทเอกรงค์
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 10
- พ.ศ. 2503 - รางวัลภาพจิตรกรรมจากแคว้นบูนิโอ
ประเทศอิตาลี
- พ.ศ. 2504 - รางวัลจิตรกรรมจากสถาบันศิลปะกรุงโรม
ประเทศอิตาลี
- รางวัลที่ 2 ประเภทภาพพิมพ์
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 12
- พ.ศ. 2505 - รางวัลที่ 2 ประเภทภาพพิมพ์
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13
- พ.ศ. 2506 - รางวัลที่ 1 ประเภทภาพพิมพ์
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 14
- รางวัลที่ 3 ประเภทเอกรงค์
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 14
- พ.ศ. 2507 - รางวัลที่ 2 ประเภทภาพพิมพ์
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 15
- พ.ศ. 2524 - รางวัลที่ 1 ประเภทภาพพิมพ์
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27
ได้รับยกย่องเป็นศิลปินชั้นเยี่ยม

งานเกียรติยศอื่น ๆ

- พ.ศ. 2506 - ได้รับเลือกเป็นศิลปินเกียรติยศสาขาภาพพิมพ์
(Accademic Onorario Classe Incisione)
จากสถาบันศิลปะ กรุงฟลอเรนซ์ ประเทศอิตาลี
(L'Accademia Fiorentina delle Arti del
Disegno) โดยรัฐบาลอิตาลี
- พ.ศ. 2524 - รับเกียรติเป็นศิลปินชั้นเยี่ยมใน
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ
- พ.ศ. 2539 - ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีผลงาน
ดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาศิลปะ
จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- พ.ศ. 2541 - ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะ (จิตรกรรม,
ภาพพิมพ์)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

- พ.ศ. 2507 - เบญจมาภรณ์ช้างเผือก
- พ.ศ. 2510 - จตุรภรณ์มงกุฎไทย
- พ.ศ. 2512 - ทริตาภรณ์มงกุฎไทย
- พ.ศ. 2517 - ทริตาภรณ์ช้างเผือก
- พ.ศ. 2520 - ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย
- พ.ศ. 2524 - ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก
- พ.ศ. 2527 - ปฐมมาภรณ์มงกุฎไทย
- พ.ศ. 2530 - ปฐมมาภรณ์ช้างเผือก
- พ.ศ. 2534 - มหาวชิรมงกุฎไทย

คำประกาศเกียรติคุณ
ศาสตราจารย์ ประหยัด พงษ์ดำ
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะทัศนศิลป์ (ภาพพิมพ์, จิตรกรรม) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๑

ศาสตราจารย์ ประหยัด พงษ์ดำ ปัจจุบันอายุ ๖๔ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๔๗๗ ที่ จังหวัดสิงห์บุรี สนใจวาดภาพสัตว์ต่าง ๆ มาตั้งแต่เด็ก หลังจากเข้าศึกษาศิลปะที่โรงเรียนเพาะช่างและ มหาวิทยาลัยศิลปากรแล้ว ได้สอบชิงทุนศึกษาต่อที่ L'Accademia di Belle Arti di Roma ซึ่งที่อิตาลี ศาสตราจารย์ประหยัดได้สร้างชื่อเสียงการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้รับรางวัลดีเด่นหลายรางวัล และเมื่อกลับมาเมืองไทยแล้วได้คิดค้นสร้างสรรค์กรรมวิธีภาพพิมพ์ด้วยเทคนิควิธีแปลกใหม่ที่มีคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่วงการภาพพิมพ์ เป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ศิลปะแสดมปีที่มีคุณค่าทางศิลปะอันงดงาม สร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์จนได้รับรางวัลทั้งในและต่างประเทศจำนวน ๑๔ รางวัล พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้รับเลือกเป็นศิลปินเกียรติยศ สาขาภาพพิมพ์ จากสถาบันศิลปะ กรุงฟลอเรนซ์ อิตาลี โดยรัฐบาลอิตาลี พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้รับเกียรติเป็นศิลปินชั้นเยี่ยมในการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม ได้รับพระมหากฤษฎาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้เขียนภาพประกอบในหนังสือพระมหาชนก จำนวน ๔ ภาพ ศาสตราจารย์ประหยัด สร้างสรรค์ผลงานศิลปะต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ

ศาสตราจารย์ประหยัด พงษ์ดำ จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะทัศนศิลป์ (ภาพพิมพ์, จิตรกรรม) ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๔๑

Rama IX Art Museum Foundation

แม่กับลูก

แม่พิมพ์แกะไม้, 80 x 60 ซม., พ.ศ. ๒๕๒๙

“จะอย่างไรก็ตาม งานศิลปะที่บริสุทธิ์นั้น
ผลนั้นปลาย คือ ช่วยกล่อมเกลายกระต๊อบจิตใจมนุษย์
สร้างสรรค์สติปัญญา ให้มนุษย์ประกอบกรรมดี คิดดี
ปฏิบัติดี นั่นคือ จุดหมายของการสร้างงานศิลปะที่ถูกต้อง”

ศาสตราจารย์ ประหยัด พงษ์ดำ